

UCHWAŁA Nr III/16/10
RADY GMINY PILCHOWICE
z dnia 29 grudnia 2010r.

w sprawie : Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2021.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) i art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)

RADA GMINY PILCHOWICE

u c h w a ł a :

§ 1

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2021 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Pilchowice.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega opublikowaniu w Biuletynie Informacji Publicznej.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY PILCHOWICE

Andrzej Ogórek

Załącznik do Uchwały Nr III/16/10
Rady Gminy Pilchowice
z dnia 29 grudnia 2010r.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011 – 2021

Opracował :
Ośrodek Pomocy Społecznej
w Pilchowicach

PAŹDZIERNIK 2010 r.

Spis treści

Wstęp

- I. Założenia ogólne
- II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie
- III. Skala zjawiska przemocy w rodzinie
- IV. Adresaci programu
- V. Założenia do programu
- VI. Podstawowe zadania do realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- VII. Przewidywane efekty i ocena prowadzonych działań
- VIII. Realizatorzy programu
- IX. Finansowanie programu

WSTĘP

Od kilkunastu lat zaczyna przebijać się do świadomości społecznej problem przemocy w rodzinie. Początkowo problem ten był marginalizowany i przemilczany. Stopniowo jednak zaczęto podejmować różne działania mające na celu łagodzenie skutków społecznych tego zjawiska. Zjawisko przemocy w rodzinie od wielu lat w Krajach Europy Zachodniej jest traktowane jako ważny problem społeczny. W czasie kilkunastu lat powstało wiele dokumentów organizacji międzynarodowych, które zalecają Krajom Członkowskim Unii Europejskiej podjęcie zmian prawa i praktyki w celu skuteczniejszego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, udzielania pomocy ofiarom przemocy i skuteczniejszych oddziaływań na sprawców przemocy w rodzinie. Próbą podjęcia celowych, zamierzonych oraz jednolitych działań na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie w Polsce jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.). Ustawa ta została uchwalona „ w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”. Pomimo tego, iż przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, to zdaniem specjalistów rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Wymaga on podjęcia szerokiego, dobrze zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania. Jego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego.

I. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Pilchowice został opracowany zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) oraz w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz. U z 2009 r. Nr 175, poz. 1362), ustawę z dnia 15 lutego 1964r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.), ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2007r. Nr 70, poz. 473), ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555), a także Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Pilchowice na lata 2006 – 2016, Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Zgodnie ze zmianą ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 10 czerwca 2010 r. (Dz. U. Nr 125, poz. 842) do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie , w tym :

- 1) opracowanie i realizacja gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy,
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrz rodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi.

Przemoc domowa może być skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie.

Na terenie Gminy Pilchowice przemoc w rodzinie występuje najczęściej w rodzinach najuboższych, jest powiązana z alkoholizmem, niskimi dochodami na członka rodziny, biedą, a także małą świadomością społeczną.

W celu efektywnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zmierzającego do zmniejszenia skali zjawiska przemocy oraz pogłębianie społecznej świadomości tworzy się **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**.

II. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Określenie i jasne zdefiniowanie przemocy w rodzinie nie jest łatwe.

Na przemoc w rodzinie można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

Najprostszą i dostępną dla każdego przeciętnego człowieka definicją jest definicja przemocy zawarta w Słowniku Języka Polskiego, która określa przemoc jako „*fizyczną przewagę wykorzystywaną do czynów bezprawnych dokonywanych na kimś, lub narzuconą bezprawnie władzę, panowanie*”.

Definicja ta jednak nie wyczerpuje do końca określenia czym, tak naprawdę jest przemoc domowa. Dlatego też warto pokusić się o inne, dostępne w literaturze definicje przemocy wg. Anny Lipowskiej -Teutsch brzmi „*Pojęcie przemocy w rodzinie obejmuje wszelkie odmiany złego traktowania tych członków rodziny, którzy nie są w stanie skutecznie się bronić*”. Przemoc wg **Światowej Organizacji Zdrowia to: celowe użycie siły fizycznej, zagrażające lub rzeczywiste, przeciwko sobie, komuś innemu lub przeciwko grupie lub społeczności, co powoduje lub jest prawdopodobne, że spowoduje zranienie, fizyczne uszkodzenie, śmierć, ból psychologiczny, zaburzenia w rozwoju lub deprivację.**

Pomoc ofiarom i sprawcom przemocy domowej jest skuteczna wtedy, gdy całościowo obejmuje problem.

Na potrzeby Programu, przy definiowaniu przemocy domowej, zwraca się uwagę na najbardziej charakterystyczne jej wyznaczniki z punktu widzenia polityki społecznej. Najbardziej odpowiednią jest definicja zawarta w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U Nr 180, poz. 1493), która przemoc definiuje jako „*jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.*”

Ofiarami przemocy są na ogół kobiety i dzieci. Rzadko mężczyźni, chociaż w literaturze fachowej spotykamy się coraz częściej z odnotowaniem faktu stosowania przemocy wobec mężczyzn. Kategorią ofiar przemocy, o której mówi się nieco rzadziej niż o dzieciach i kobietach są osoby niepełnosprawne i ludzie starzy. Zjawisko przemocy nie jest jednorazowe. Wyróżniamy kilka rodzajów przemocy i każdy z nich ma swoje charakterystyczne wyznaczniki, chociaż wiele elementów jest wspólnych, chociażby to, że każda forma przemocy powoduje ból, cierpienie, zawsze narusza prawa i dobra osobiste ofiary i jest intencjonalna.

W zależności od adresata wyróżnia się:

1. Przemoc skierowaną do siebie samego (autoagresja):
 - zachowania samobójcze (myśli samobójcze, usiłowanie samobójstwa i samobójstwo dokonane)
 - samouszkodzenia.
2. Przemoc interpersonalną, w tym:
 - przemoc w rodzinie; najczęściej ma miejsce w domu rodzinnym; stosowana wobec dziecka,
 - partnera (żony, męża, konkubenta/ki) lub osób starszych, i/lub niepełnosprawnych,
 - przemoc wobec osoby niespokrewnionej, często nieznanym; najczęściej ma miejsce poza domem; należą tu przypadkowe akty przemocy, gwałty lub przemoc seksualna wobec obcych, przemoc w szkołach, miejscach pracy (mobbing), więzieniach, placówkach opiekuńczych, młodzieżowe akty przemocy.
3. Przemoc grupową, która polega na instrumentalnym użyciu przemocy przez ludzi, którzy identyfikują się jako członkowie pewnej grupy przeciwko innej grupie w celu osiągnięcia celów ekonomicznych, politycznych lub społecznych. Należą tu: ludobójstwo, represje i naruszanie praw człowieka, terroryzm, przestępczość zorganizowana, konflikty zbrojne (wewnątrz państw, między państwami).

Powyższa typologia bierze również pod uwagę naturę przemocy i tak dzieli przemoc na: fizyczną, psychiczną, seksualną, deprawację i zaniedbanie. „Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie”.

III. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Przemoc w rodzinie (dane Komendy Głównej Policji)

Liczba ofiar przemocy domowej wg. Procedury „Niebieskiej Karty”

	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba ofiar przemocy domowej - ogółem	156.788	157.854	130.682	139.747	132.796
w tym: kobiety	91.374	91.032	76.162	81.985	79.811
w tym: mężczyźni	10.387	10.313	8.556	10.664	11.728
dzieci do lat 13	37.227	38.233	31.001	31.699	27.502
dzieci od 13 do 18 lat	17.800	18.276	14.963	15.399	13.758

Liczba sprawców przemocy domowej

	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba sprawców przemocy domowej - ogółem	97.142	96.775	81.743	86.568	brak danych
w tym: kobiety	4.153	4.074	3.632	3.942	
w tym: mężczyźni	92.776	92.526	77.937	82.425	
nieletni	213	175	170	201	

Dane Komisariatu Policji w Knurowie dotyczące Gminy Pilchowice

	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba ofiar przemocy domowej - ogółem	brak danych	2	2	6	3
w tym: kobiety		2	2	6	3
w tym: mężczyźni		0	0	0	0
dzieci do lat 13		0	0	0	0
dzieci od 13 do 18 lat		0	0	0	0

Liczba sprawców przemocy domowej

	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba sprawców przemocy domowej - ogółem	brak danych	2	2	6	3
w tym: kobiety		0	0	0	0
w tym: mężczyźni		2	2	6	3
nieletni		0	0	0	0

W celu zdiagnozowania zjawiska przemocy w Gminie Pilchowice wykorzystano dane komisariatu Policji w Knurowie oraz materiały uzyskane w toku wykonywanej pracy przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Pilchowicach (wywiady środowiskowe, Niebieska karta, obserwacje pracowników).

Do najczęstszych przejawów przemocy w rodzinie na terenie Gminy Pilchowice należą: awantury domowe, w tym awantury pod wpływem alkoholu, pobicia, poniżanie i wyzwiska, przemoc ekonomiczna w dużej mierze związana z wydawaniem pieniędzy na alkohol, zaniedbanie, przemoc seksualna. Ofiarami są zwykle współmałżonkowie, dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne.

Zjawiskiem dość często występującym w naszej Gminie jest przemoc ekonomiczna wobec osób starszych przejawiająca się odbieraniem im świadczeń rentowych lub emerytalnych, zmuszaniem do zaciągnięcia kredytów i niespłacanie ich.

Stosowanie przemocy wobec dzieci często wynika z nieznamomości i nieumiejętności stosowania innych, niż przemocowe metod wychowawczych (często osoby doświadczające przemocy w dzieciństwie są sprawcami przemocy w dorosłym życiu).

Zachowania przemocowe obserwuje się również poza domem rodzinnym – w relacjach sąsiedzkich, szkolnych, pracowniczych, w instytucjach.

Należy również zwrócić uwagę na „*przemoc w sieci*”, na którą w szczególności narażone są dzieci i młodzież.

W związku z powyższym w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy należy stosować podejście systemowe, interdyscyplinarne i długofalowe.

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

IV. ADRESACI PROGRAMU

Program jest skierowany do ogółu mieszkańców Gminy Pilchowice.

V. ZAŁOŻENIA DO PROGRAMU

Cel realizacji programu:

1. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy.
3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Cel pośredni programu:

1. Zmiana postaw mieszkańców Gminy Pilchowice wobec przemocy w rodzinie.
2. Wzrost przeszkolonych osób z zakresu udzielania pomocy rodzinom, u których występuje zjawisko przemocy.
3. Spadek liczby sprawców przemocy a także rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.
4. Stała edukacja środowiska lokalnego poprzez: ulotki, broszury, imprezy lokalne itp.
5. Wzrost a potem spadek liczby osób zgłaszających się o pomoc do placówek służby zdrowia, pomocy społecznej, policji, Punktu Konsultacyjnego.

Strategie i metody działania:

1. Zwiększenie skuteczności i dostępności terapii dla osób doznających przemocy w rodzinie.
2. Ochrona ofiar przemocy poprzez wsparcie: medyczne, prawne, psychologiczne i socjalne.
3. Budowanie skuteczności form pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie.

4. Zamieszczenie na tablicach informacyjnych, na lokalnej stronie internetowej informacji o możliwościach i miejscach uzyskania pomocy.
5. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji i wiedzy przedstawicieli różnych grup zawodowych realizujących zadania przemocy w rodzinie.
6. Systematyczna edukacja środowiska lokalnego na temat przemocy w rodzinie.
7. Tworzenie zespołów interdyscyplinarnych w skład, których wchodzi przedstawiciele:
 - a) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
 - b) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
 - c) policji,
 - d) kuratorskiej służby sądowej,
 - e) oświaty,
 - f) ochrony zdrowia,
 - g) organizacji pozarządowych.

W skład zespołu interdyscyplinarnego mogą wchodzić także prokuratorzy oraz przedstawiciele podmiotów innych niż określone powyżej, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadania zespołu interdyscyplinarnego

Zadaniem zespołu interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów wchodzących w skład zespołu oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w szczególności przez:

- a) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- b) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałania zjawisku,
- c) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- d) opracowywanie i realizację planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
- e) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielanie pomocy w środowisku lokalnym,
- f) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- g) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- h) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań,
- i) oraz inne na rzecz zjawiska przeciwdziałania przemocy domowej.
- j) prowadzenie szerokiej akcji medialnej dotyczącej uprawnień pokrzywdzonych jak i podejmowanych w tym zakresie działań:
 - stała edukacja środowiska lokalnego poprzez systematyczne umieszczanie ulotek, plakatów, broszur w miejscach publicznych i ogłoszeń w prasie lokalnej.
 - promowanie zadań w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- k) zespół interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

VI. PODSTAWOWE ZADANIA DO REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE:

1. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

- 1) **działania uprzedzające:** diagnozujące, informacyjne, edukacyjne kierowane do ogółu społeczeństwa,
- 2) **działania interwencyjne:** opiekuńcze i terapeutyczne kierowane do ofiar przemocy w rodzinie oraz pouczające i izolujące, kierowane do sprawców przemocy w rodzinie,
- 3) **działania powstrzymujące** (wspierające): psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i inne kierowane do sprawców przemocy w rodzinie,
- 4) **działania korekcyjno edukacyjne** kierowane do sprawców przemocy w rodzinie,
- 5) interwencja kryzysowa,
- 6) prewencja i realizacja „Niebieskiej Karty” i Niebieskiej Linii,
- 7) interwencje środowiskowe w ramach grupy roboczej.

2. Opracowanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie

I. Udzielanie pomocy

- 1) Pomoc psychologiczna:
 - a) indywidualny kontakt z psychologiem mającym na celu:
 - wsparcie w działaniu,
 - edukację (poszerzanie wiedzy o zjawisku przemocy),
 - terapię.
- 2) Pomoc prawna:
 - a) poradnictwo prawne mające na celu:
 - informację o możliwościach prawnego rozwiązania problemu,
 - pomoc w załatwieniu spraw urzędowych (sąd, policja).
- 3) Pomoc socjalna organizowana przez pracowników socjalnych:
 - informacja o możliwościach uzyskania wszechstronnej pomocy,
 - występowanie o pomoc materialną,
 - zabezpieczenie miejsca noclegowego (w zależności od sytuacji, w jakiej znajduje się ofiara),
 - podejmowanie interwencji w środowisku,
 - realizacja programów dla ofiar i sprawców przemocy w rodzinie,
 - koordynowanie działań zespołów interdyscyplinarnych,
 - systematyczne diagnozowanie zjawisk przemocy w rodzinie,
 - prowadzenie bazy danych ofiar przemocy w rodzinie.

3. Działania korekcyjno – edukacyjne skierowane do sprawców przemocy w rodzinie – ukierunkowane na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie.

VII. PRZEWIDYWANE EFEKTY I OCENA PROWADZONYCH DZIAŁAŃ.

- 1) zmiana postaw społeczeństwa wobec przemocy w rodzinie,
- 2) promowanie wartości rodzinnych,

- 3) edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie,
- 4) promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy,
- 5) zmniejszanie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie,
- 6) zwiększanie skuteczności i dostępności pomocy,
- 7) wzrost liczby placówek udzielających pomocy w środowisku lokalnym,
- 8) wzrost osób profesjonalnie pomagającym ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie,
- 9) spadek liczby rodzin, w których interwencje Policji i innych służb zajmujących się przemocą w rodzinie podejmowane są wielokrotnie,
- 10) zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w problematykę przeciwdziałania przemocy.

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU:

Koordynatorem realizacji programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Pilchowicach przy współpracy z:

- Urzędem Gminy
- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Sądem Rejonowym
- Prokuraturą
- Policją
- Placówkami oświatowymi
- Placówkami służby zdrowia
- Organizacjami pozarządowymi, Kościołem
- Społecznością lokalną

IX. MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

1. Monitoring programu będzie polegał na zbieraniu danych dotyczących zrealizowanych zadań w ramach programu od podmiotów zaangażowanych w realizację, przez koordynatora programu: Ośrodek Pomocy Społecznej, w celu oceny czy program osiąga założone cele.
2. Program będzie ewaluowany poprzez systematyczną sprawozdawczość (co najmniej 1 raz w roku) dokonywaną w ramach wszystkich elementów systemu. Podstawowymi wskaźnikami służącymi do ewaluacji programu są:
 - liczba Niebieskich Kart
 - ilość interwencji, udzielonych porad, konsultacji, ilość osób, które wzięły udział w programie dla sprawców przemocy,
 - ilość i rodzaj przeprowadzonych działań profilaktycznych.
3. Wójt Gminy będzie przedstawiał Radzie Gminy Pilchowice sprawozdania z realizacji Programu w terminie do dnia 30 kwietnia roku następującego po zakończeniu roku sprawozdawczego.

X. FINANSOWANIE

Źródłem finansowania Programu są środki z dochodów własnych gminy pochodzące z opłat za korzystanie z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY PILCHOWICE**

Andrzej Ogórek